

اصالت سنجی

مقاله پژوهشی

خلاصه انگلیسی این مقاله با عنوان:

Investigating the quality and identity of the urban landscape of the old bazaar of Kabul city

در همین شماره به چاپ رسیده است.

شهرسازی ایران، دوره ۶، شماره ۱۰، بهار و تابستان ۱۴۰۲، صفحه ۲۳۶ - ۲۵۳
 تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۵/۲۱، تاریخ بررسی اولیه: ۱۴۰۲/۵/۲۵، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۶/۱، تاریخ
 انتشار: ۱۴۰۲/۷/۱

بررسی میزان کیفیت و هویت‌مندی منظر شهری بازار قدیم شهر کابل*

دانشجو دکتری شهرسازی، دانشکده هنر و معماری دانشگاه یزد، یزد، ایران
 استادیار، دانشکده هنر و معماری - گروه شهرسازی دانشگاه یزد، یزد، ایران

خلیل الرحمن حیدری*
 محمد رضائی ندوشن

چکیده:

در حال حاضر در بسیاری از شهرهای افغانستان از جمله شهر کابل، ارتباط مطلوبی میان‌نمای ساختمان‌ها با بستر فرهنگی و اجتماعی و نیز هویت شهر وجود ندارد. به سبب این اغتشاشات بصری گسترده ضربات روانی فراوان بر شهروندان و استفاده‌کنندگان از این‌گونه ساختمان‌ها می‌گردد. در این پژوهش باتکیه بر روش تحقیق توصیفی، تحلیلی و پیمایشی در پی تبیین و اولویت‌بندی راهکارهای به‌منظور ارتقای انطباق‌پذیری نما ساختمان‌های تجاری در بازار قدیم کابل پرداخته خواهد شد. امروزه ضرورت شناخت مولفه‌های تأثیرگذار بر هویت فضاهای شهری به‌منظور پاسخگویی به نیازهای شهروندان در راستای ارتقای حضورپذیری و سطح تعاملات آنها، بیش‌ازپیش مهم جلوه می‌نماید، آشناینداری با محل بازار در فرایندی از تجربه و آموزش ایجاد شده و تفاوت حس مکانی در اشخاص در شهرها نتیجه تفاوت تجربیات حاصل از فعالیت‌ها و فضاها است. هویت از مهم‌ترین توقعات برای زندگی مطلوب در فضاهای شهری است و از مهم‌ترین عامل در درک سرزندگی احساس لذت‌بردن از فضاهای عمومی شهری به‌وسیله مردم است. مصالح که در فضاهای شهری استفاده می‌شود چه از نوع کف‌سازی خیابان، پیاده‌راه، خط عبور دوچرخه، نما ساختمان‌های دو طرف خیابان یا جداره و غیره با خواص و مشخصات که مطابق به هویت، اقلیم، سازگاری و مداومت باید مورد استفاده قرار گیرند تا اینکه بر هویت فضاهای شهری افزود شود. در این پژوهش با سنجش هویت فضاهای شهری و بررسی بازار قدیم کابل از نظر استفاده از مواد و مصالح مناسب از نظر مداومت، اقلیم، هویت و کیفیت به یک فضای شهری سرزنده خواهیم رسید، هدف از این پژوهش پرداختن به هویت بازار قدیم کابل بوده است که حس تعلق به مکان، فرهنگ بر کیفیت ادراک، تصویر ذهنی و سرزندگی شهروندان است تا از این گذر بتوان مدیران، برنامه‌ریزان، طراحان شهری از طریق مشارکت‌دادن کاربران فضا در جهت تدوین چشم‌اندازهای توسعه‌های آتی یاری نمود و همچنین در انتها راهکارهای جهت ارتقا هویت‌مندی بازار قدیم کابل ارائه نمود.

واژگان کلیدی: کابل، بازار، توسعه، هویت شهری

* این مقاله برگرفته از بخشی از رساله ارشد نویسنده اول با عنوان "طراحی خیابان میوند کابل، تأکید بر ارتقای سرزندگی فضای شهری (حداصل سینما پامیر تا میدان سپاهی گمنام)" با راهنمایی نویسنده دوم در دانشکده هنر و معماری دانشگاه یزد است.

** مسئول مکاتبات: نشانی الکترونیکی Khalilhidari684@gmail.com

شهر کابل که پایتخت کشور افغانستان است از نظر

۱- مقدمه

هویت‌مندی فضاهای آن است؛ در این پژوهش در جستجوی هویت‌بخشی فضای شهری بازار قدیم کابل با مطالعه مصالح، اندازه‌ها و شکل بازشو‌ها، کف‌سازی و نما بیرونی ساختمان‌ها در بازار قدیم شهر کابل پرداخته می‌شود. هدف از انجام این پژوهش ارتقابخشی فضاهای شهری با استفاده از هویت در غنایی حسی فضاهای شهری و ارتقای حس تعلق در بازار قدیم شهر کابل است.

در حال حاضر بیشترین قسمت‌های بازار قدیم کابل از جمله دانه‌های دو طرف خیابان میوند با بخران بی‌هویتی و عدم توجه به شاخص‌های فرهنگی شهری مواجه هستیم. نما پاساژهای تجاری از مصالح جدید و با ویژگی‌های فرهنگی و اجتماعی آن محدوده و سایر شاخص‌های وابسته به آن هماهنگ نمی‌باشد. به‌صورت عموم در شهرسازی شهر کابل به‌منظور تحقق هویت در نماهای شهری، از تمدن مدرن به‌عنوان تمدن توسعه محور سود جسته است که نوعی تناقض را نمایان می‌کند. دید مالکان و سازندگان به نگرش‌های فرهنگی و اجتماعی و همچنین مولفه‌های هویت شهر کابل با مدرنیته و توسعه آن نداشته است و نگرش تک‌بعدی صرف فناوری‌های نوین توسط معماران و شهرسازان و کاربرد آن در نماهای شهر کابل به‌خصوص بازار قدیم کابل جز بی‌نظمی، ناهمگونی، عدم ارتباط بین هم و بی‌هویتی چیزی دیگری به‌جای نگذاشته است.

مسئله اصلی این پژوهش معضل هویت پاساژهای تجاری بازار قدیم شهر کابل تشکیل می‌دهد. اغتشاشات بصری، موجود در نمای پاساژهای تجاری به دلایلی همچون پیشرفت تکنولوژی و کاربرد مصالح فناوری‌های جدید در پی‌گذار از مصالح سنتی و مدرن و از میان رفتن هویت اصیل بناها، زیرساخت‌ها، ضعف در شناسایی فرهنگ خود، به‌کارگیری فضا توسط افراد مختلف، عدم یکپارچگی نماهای شهری با بستر، مسائل اجتماعی و به‌صورت عموم توجه به انطباق با شاخصه‌های فرهنگی بستر مورد طراحی می‌باشد. به این

سیاسی، فرهنگی و اقتصادی دارای اهمیت زیاد است. با گذراندن نابسامانی و جنگ‌های داخلی تخریب زیر بنا، تأسیسات شهری، ساختمان‌ها، جاده‌ها و غیره به شکل گسترده صورت گرفت. در بیست سال اخیر ساخت‌وساز کابل به‌صورت عالی جریان داشت که بیشتر سکتور خصوصی رشد داشته و سبب ترقی و پیشرفت در زمینه ساختمان‌های مسکونی به شکل مناسب جریان داشت؛ اما بازار قدیم کابل دارای تاریخچه و هویت مختص به خود بود دگرگونی گردیده و از یک نظم خاص پیروی نکرده است.

با آغاز دوره جدید و افزایش جمعیت در شهر کابل سبب مشکلات شد از جمله سرآزیر شدن مردم به شهر کابل و ساکن شدن در ساحات غیر پلانی مشکلات در ارائه خدمات شهرداری گردید مانند: نداشتن دسترسی مناسب به ساحات غیر پلانی، عدم وجود سیستم آبرسانی برای این مناطق، نداشتن امکانات استفاده از انرژی برق در سال‌های اولیه، قرار گرفتن و ساکن شدن مردم در دامنه‌های کوه پایه‌های آسمایی و شیر دروازه که در فصل سرد زمستان به مشکلات خیلی جدی مواجه بوده‌اند.

گونگونگی و تنوع قومی در شهر کابل سبب شده هویت تاریخی و گذشته شهر کابل از نظر شهرسازی متمایز گردد و همچنان یکی از مولفه‌های در تغییر کالبدی و فضای شهری استفاده از مصالح جدید ساختمانی که در بازار آمد است، البته چون این رشد خیلی زود هنگام بود و ادارات دولتی ذی‌ربط نتوانستند اقدامات کافی را در جهت جلوگیری از بروز مشکلات انجام دهند. مرکز اولیه شهر دامنه کوه آسمایی و شیر دروازه که در دو طرف رودخانه کابل موقعیت گزیده است، و یکی از ویژگی‌های شهر کابل حصاربندی شهر توست کوه‌ها در اطراف شهر کابل بوده و دارای چهار دروازه اصلی می‌باشد که دسترسی استان‌های کشور را به کابل مهیا می‌کند.

یکی از چالش‌های موجود در شهرها عدم

و فرهنگ بومی مطابق با روح زمانه توجه گردد، با اینکه هم می‌توان حس تعلق در محیط را افزایش داد و ارزش‌های بومی مانع از ایجاد بحران هویت و نگاه تقلید گرا یا نه از بیگانه شد. (Rakhshan, Zabihi, & Majzi, 1397)

در مقاله تحت عنوان "معیارهای زیبایی‌شناسانه نما و بدنه‌های مطلوب شهری با تأکید بر هویت بومی" که صورت گسترده بررسی محور میدان مطهری الی تقاطع حجت در شهر قم که از خیابان‌های مرکزی و اصلی مجاور با حرم مطهر می‌باشد، کنکاش صورت گرفته است. با مطالعه که انجام شده این محور با وجود بناهای شاخص دارای ویژگی‌های مناسب در طراحی نما و منظر شهری ضعف هویت نمایان بوده است. (Abbasi, 1396)

در مقاله تحت عنوان "چالش فناوری و شکوفایی در معماری معاصر کشورهای در حال توسعه" توجه به محور بازشناسی و تحلیل گرایش به معماری با بازدهی و کیفیت و تعادل برقرار کردن میان دو واژه شکوفایی و فناوری در معماری معاصر کشورهای در حال توسعه می‌پردازد که در این بخش به شناخت کیفیت آثار کالبدی، و شناسایی مهم‌ترین تدابیر را رفع نیاز فضای شهری پرداخته است. (Mahdovinejad, 1393)

تعریفی که کوین لیچ از هویت در شهر دارد، " ساده‌ترین شکل معنی را هویت نام می‌برد. " به صورتی که شخص توانایی درک تمایز یک مکان را از مکان دیگر البته به مکان ناشناخته یا بازشناسی نماید. (Talai, & Qomshlavi, 1400)

در پژوهش تحت عنوان "جایگاه فرهنگ در برنامه‌ریزی توسعه شهری برای افزایش امنیت اجتماعی" هدف کلی تمرکز بر این بوده که شرایط فرهنگی و محیطی چه تأثیر بر معماری و توسعه آن در شهر ایفا خواهد کرد، این پژوهش به دنبال ارائه تعریفی خاصی از مفهوم فرهنگی و ویژگی‌های آن است و بیان می‌کند که جامعه یک حوزه روان‌شناسی نیاز دارد که

صورت ضرورت نگارش این پژوهش را به نکته‌های ذیل خلاصه نمود:

✓ بحران هویت و بی‌نظمی بصری در بازار قدیم کابل

✓ نیاز به توجه و استفاده از شاخص‌های فرهنگی و اجتماعی و همچنان الگوی‌های کالبدی قدیم در بازار قدیم کابل

به این صورت هدف نهایی پژوهش پیش‌شناخت محدوده از نظر هویتی و اولویت‌بندی راهکارهای ارتقای هویت و کیفیتی فضایی بازار قدیم کابل با همسویی با فرهنگ شهر کابل است که به منظور تحقق هدف اصلی پژوهش به پاسخ یک سلسله سؤالات خواهیم رسید.

✓ شناخت مولفه‌های تقویت هویت شهری در اجسام کالبدی بازار قدیم کابل کدام‌ها هستند؟

✓ عوامل داخلی و خارجی تأثیرگذار بر انطباق نمای ساختمان‌های تجاری در بازار قدیم با مولفه‌ها ای فرهنگ‌گرایی کدام‌ها اند؟

۲- پیشینه پژوهش

در مقاله تحت عنوان "تحلیل چالش‌های نماهای شهری تهران در سده اخیر" به صورت گسترده به آسیب‌شناسی و همچنان ویژگی‌ها ای ظاهری و شناسایی مولفه‌های اثرگذار بر شکل‌گیری نماهای شهری پرداخته شده است که به وسیله آن از طریق ارائه مدل مفهومی به شاخص‌های اثرگذار بالای نماها ای شهری و ارائه راه‌حل‌های برای بهبود نماها ای شهری در چهار بخش بیان شده است: ۱- اصلاح نظام آموزشی معماری و شهرسازی، ۲- بهبود مدیریت شهری، ۳- اصلاح اسناد فرادست و قوانین، ۴- آموزش و فرهنگ‌سازی عمومی ارائه دهند. (Talai, & Qomshlavi, 1400)

در مقاله تحت عنوان "بازخوانی مولفه‌های هویت‌بخش نما در منظر شهرهای معاصر" به این نتیجه رسیده‌اند که در صورتی طراحی سیما و منظر شهر و فضاهای شهری به اصول و معیارهای برگرفته از هویت

ریشه و مبنا در ماهیت فرهنگ را بررسی کند.
(Latifi, ۱۳۹۸)

۳- مبانی نظری

۱-۳ نما: نما ساختمان‌ها به‌عنوان جسم ارتباطی میان فضای داخلی و خارجی، مورد ارزیابی بصری شهروندان است و ادراک افراد تحت تأثیر نمای ساختمان‌ها با تصویری بصری که ایجاد کرده‌اند شکل می‌گیرند. (Talaei, & Qomshlavi, ۱۴۰۰) نما ساختمان‌ها در اصل وظیفه کیفیت فضای پیرامون خود را از لحاظ کاراکتر و شخصیت، منظر، خوانایی مسائلی مشابه به عهده دارد، که با پایداری روانی اتباط مستقیم داشته است. نما خوب از نظر هویت، فرهنگ حس تعلق را در فضای شهری بهبود می‌بخشد و تمایل ناظر را برای حضور در فضا و کشف جاذبه‌های آن افزایش داده و باعث سرزندگی فضای شهری خواهد شد.
(Bibak Sareshe, ۱۳۹۳)

۲-۳ هویت منظر شهری: منظر شهری برای اولین بار توسط توماس شارپ در مطالعات اکسفورد او مطرح گردید. اما برخورد بصری با منظر شهری در کار جان ناش در ابتدای قرن ۱۹ در کار زینته در انتهای قرن ۱۹ دیده شد. تیوری فلسفه منظر شهری کاملاً به نظریه گوردون کالن وابسته می‌باشد. گوردن کالن به این عقیده بود که منظر شهری نمی‌تواند تنها به شیوه ای تکنیکی درک شود. (Waezhi, & Alimardani, ۱۳۹۸)

منظور از منظر شهری عنصری که شهر را برای شهروندان معنادار می‌سازد، و سبب ایجاد حس تعلق خاطر در فضای شهری می‌شود. منظر شهری که مطلوب ما است باید زمینه حضور پویا و فعال شهروندان در شهر را فراهم می‌کند و در برداشتن مولفه‌های سازنده هویت، حس تعلق به فضای شهری را سبب شود. منظر شهری از جمله ابعاد کلیدی در ایجاد هویت مکان محسوب

می‌شود. (Melai, Broumandan, & Gholamian, ۱۳۹۸)

منظر شهر عبارت از ادراک افراد جامعه از شهر و فضای شهری است که از بین نمادهای آن حاصل می‌شود. وابستگی درک مفهوم منظر به سابقه حضور در شهر، باعث می‌شود تا لایه‌های گوناگونی برای منظر مشخص گردد. (Kumar Alia, ۱۴۰۱)

ورت به این عقیده بود که زندگی شهری ویژگی‌های شخصیتی و نگرش‌های خاصی در فرد نسبت به زندگی پدید می‌آورد و همچنان هویت اجتماعی قوی را دچار فرسایش می‌کند. (Warsi, Alizadeh, & Salehi, ۱۳۹۰)

۳-۳ تجربه و ادراک حسی از مکان: در مدار پدیدارشناسی دز خوانش مکان، آگاهی از مواجهه فرد و تجارب شخصی او از مکان و میزان توجه حسی دریافت شده از آن از مهم ترین موارد بررسی خصوصیات کالبدی بناها است. ادارک عبارت از یک تجربه بوده و یک فرایند آگاهان زمانی می‌باشد. (Al & Dost, Barzi, ۱۳۹۶)

حس مکان به معنای ادراک ذهنی افراد از محیط و احساسات کم‌وبیش آگاهانه آنها نسبت به محیط است که فرد را در یک رابطه درونی با محیط قرار می‌دهد، به‌طوری‌که درک و احساس فرد با محیط مرتبط و یکپارچه می‌شود. بافت معنایی محیط این احساس عاملی است که یک فضا را برای افراد خاص به مکانی با ویژگی‌های حسی و رفتاری خاص تبدیل می‌کند. حس مکان علاوه بر ایجاد احساس آرامش از یک محیط، از مفاهیم فرهنگی موردنظر مردم، روابط اجتماعی و فرهنگی جامعه در یک مکان خاص پشتیبانی می‌کند و تجربیات گذشته را به انسان یادآوری می‌کند و به هویت می‌رسد. (Falahat, ۱۳۸۵)

۴- روش تحقیق

این مقاله در جریان پژوهش از روش، شیوه، ابزار و تکنیک‌های مختلف در فرایند خود استفاده می‌برد.

پناهندگان افغان به مناطق شهری افغانستان، به ویژه در کابل بازگشتند. علاوه بر این، شهرنشینی سریع، مهاجرت از مناطق روستایی و رشد جمعیت، کابل را با تجلی سکونت گاه های غیررسمی تحت تاثیر قرار داد. ساکنان سکونتگاه های غیررسمی از طرد اجتماعی و اقتصادی از مزایا و فرصت های محیط شهری رنج می برند. علاوه بر این، ساکنان سکونتگاه های غیررسمی معایبی مانند حاشیه نشینی جغرافیایی، کمبود زیرساخت های اساسی، چارچوب حاکمیتی نامناسب، آسیب پذیری در برابر تأثیر محیط ضعیف و بلایای طبیعی را تجربه می کنند. با همه موارد فوق، مشکلات سکونتگاه های غیررسمی چالش های بزرگی برای ساکنان غیررسمی محسوب می شود. (Rezayee, Teck Ling, & Misnan, 2020) افغانستان، پنجمین شهر با رشد سریع در جهان است که جمعیت آن از سال ۲۰۰۱ تاکنون چهار برابر شده و از ۱.۲ میلیون نفر به ۴.۸ میلیون نفر رسیده است. دلیل اصلی این افزایش بازگشت افغان‌هایی است که در جریان جنگ داخلی مهاجرت کرده‌اند. علاوه بر بازگشت مهاجران، رشد اقتصادی شدید ناشی از کمک های خارجی در دهه گذشته ایجاد فرصت های شغلی فراوان در کابل باعث جذب افراد از ولایات همجوار نیز شده است. با این حال، توسعه تاسیسات شهری مانند سیستم آبرسانی، حمل و نقل مسکن و سیستم های مدیریت پسماند هنوز نتوانسته است به این افزایش سریع جمعیت برسد. شهر کابل به طور سنتی توسعه یافته است و حکومت شاروالی ظرفیت بسیار محدودی برای تطبیق آئین نامه های شهرداری داشته است. به عنوان یک پیامد ناخواسته این رشد، ۷۰ درصد شهروندان کابل در توسعه سکونت گاه های غیررسمی مشارکت داشتند. حدود سه میلیون نفر در مناطق مسکونی غیررسمی زندگی می کنند که فاقد زیرساخت های بسیار حیاتی اجتماعی و فیزیکی برای امرار معاش هستند. (Ranjbar & Mizokami, 2015) استان کابل در

قسمت روش این پژوهش بر پایه روش کمی و کیفی (آمیخته) بهره برده است. از نظر هدف این پژوهش توسعه ای و کاربردی است. در قسمت راهبرد از موردپژوهی یا نمونه موردی استفاده صورت گرفته که طبق عنوان " بررسی میزان کیفیت و هویت‌مندی منظر شهری بازار قدیم شهر کابل " لازمه همچون موارد است. در این پژوهش که صورت گرفته از مطالعات کتابخانه ای و اسناد و مدارک، مبانی نظری تحقیق گردآوری شده است، سپس بر اساس آن، معیارهای مؤثر بر هویت شهر و استفاده از مصالح مناسب در فضای شهری استخراج گردید، و همچنان از اساس معیارها و نظرات معماران و شهرسازان استفاده شده است. در مرحله بعدی شناخت و تحلیل سایت به خصوص محدوده مورد مداخله انجام پذیرفته است که با روشن شدن قوت و ضعف به بازطراحی محدوده پرداخته می شود.

۵- یافته های پژوهش

هویت انسانی، مقوله ای اجتماعی است. همه انسان‌ها به هنگام تولد، فارغ از اینکه در کجای زمین به دنیا می آیند و یا از چه تعلق قومی و قبیله ای برخوردارند، دارای ویژگی های یکسان نوع انسانی، در میان انواع موجودات زنده هستند و هیچ گونه تفاوت ماهوی با یکدیگر ندارند؛ بنابراین، مقوله هویت انسانی که در دوران رشد و تکوین انسان در جامعه شکل می گیرد، کاملاً اجتماعی و جامعه‌شناسانه است و ربطی به خون و نژاد و رنگ پوست و... ندارد. بازار قدیم کابل نیز با توجه اسناد و مدارک و تحقیقات که انجام شده هویدا است که دارای هویت بوده که شهروندان با حضور به این مکان حس تعلق به میانشان به وجود می آمد، اما امروزه دچار دگرگونی شده است.

۵-۱ معرفی شهر کابل: افغانستان در دهه های اخیر به دلیل روند بازسازی پس از جنگ شاهد شهرنشینی سریع بوده است. هنگامی که در سال ۲۰۰۱ و با سقوط رژیم طالبان تحت فشار قرار گرفتند، اکثر

وجود دارد، مثلاً با استفاده از زمین‌های سفید و خالی داخل شهر. (Ministry of Urban Development, ۲۰۱۵)

فلسفه‌های برنامه‌ریزی پیشین، الگوهای پراکنده و ناهمگون را منتشر کردند توسعه در مناطق جدیدتر شهر پروژه نوسازی اواخر قرن ۱۹ و تمایل به تقسیمات فرعی مدرن به سبک غربی منجر به حاشیه رفتن بیشتر شد از شهر تاریخی مقامات وقت به معنای واقعی کلمه به آن پشت کردند جمعیت شهر از حمایت‌های اجتماعی و اقتصادی دولت‌ها بی‌بهره مانده اند. را اصیل سازی متعاقب بافت تاریخی نه تنها تأثیر مخربی بر بافت تاریخی داشت تنوع و میراث مناطق تاریخی، بلکه شکافی بین غنی و فقیر، بالا ایجاد کرد. طبقه نخبگان و طبقه پایین با پیامدهای منفی بسیار تفکیک گردید. (Kazimee & Najimi, 2017)

تاریخ شهر کابل مربوط به دوران باستان است. در کتاب مقدس ریگ ودا هندوها، ۱۵۰۰ قبل از میلاد، کابوها به‌عنوان نمایانگر رودخانه کابل کنونی ذکر شده است. علاوه بر این، کابل در سال ۶۷۵ میلادی یک مرکز مهم تجاری و بازدیدکننده استراتژیک بوده است. بطلمیوس در اواسط قرن دوم، شهر کابل را به نام «کابورا» و محل سکونت آن را «کابولیت» ذکر کرده است؛ بنابراین شهر کابل به‌عنوان پایتخت افغانستان هویت و تاریخ خاص خود را دارد. از آنجایی که قرار گرفتن شهر کابل در مسیرهای تجاری باستانی که هند و چین را به مسیرهای تجاری ایران و فراتر از آن به غرب متصل می‌کند، فرصت توسعه را به اثبات می‌رساند و نمایانگر بسیاری از جنبه‌های تاریخی است که ذاتاً از عوامل مهم توسعه آن محسوب می‌شوند.

ساختمان‌های شهر کابل عمدتاً با پیروی از معماری سنتی طراحی شده‌اند که نشان‌دهنده نیازهای مختلف اجتماعی و فرهنگی است و نمونه اولیه مسکن یک‌خانه حیاطی درون‌گرا است که کاملاً با الزامات فرهنگی سبک زندگی افغانستان مطابقت دارد. علاوه بر

زون مرکزی افغانستان موقعیت گرفته است، مرکز آن شهر کابل می‌باشد که به‌عنوان پایتخت افغانستان نیز به‌شمار می‌رود. استان کابل دارای ۴۵۸۵ کیلومترمربع مساحت بوده که بیشتر از نیم آن یعنی ۵۶.۳٪ کوه‌ها و دشت‌های غیر هموار در بر می‌گیرد، در صورتی که ۳۷.۷٪ آن را زمین‌های هموار تشکیل داده است. شهر کابل به عرض ۳۴ درجه و ۳۰ دقیقه شمالی و طول ۶۹ درجه و ۱۸ دقیقه شرقی در دامنه کوه‌های آسمانی و شیر دروازه به ارتفاع ۱۸۰۰ متر از سطح بحر قرار دارد. (National Department of Statistics and Information, ۱۴۰۰)

بافت کهنه شهر کابل در سال ۱۹۶۱ میلادی به مساحت ۴۰۰ هکتار زمین به‌ساخت ساز آغاز شد، در سال‌های ۱۹۴۰ الی ۱۹۶۲ میلادی پروژه ساخت‌وساز شهری این موقعیت شدت یافت و ساحه مورد مطالعه به ۶۸ کیلومترمربع انکشاف نمود. پروسته توسعه شهری در دوران مجاهدین بین سال‌های ۱۹۹۲ الی ۱۹۹۹ به‌صورت قابل ملاحظه‌ای توسعه یافت. در سال ۱۹۹۹ میلادی ساحه فوق‌الذکر به ترتیب به ۲۵۰۰۰ هکتار زمین توسعه یافت. میزان اوسط رشد سالانه به ۴.۰۷ فیصد می‌رسید. ساحه مورد نظر در جریان همین مدت ۶۲.۵ برابر توسعه یافته است. (Kabul Municipality, ۲۰۰۸)

اکثریت عظیم شهروندان در شهرهای افغانستان دسترسی به خدمات شهری، سرپناه غیر پلانی، با تضمین اندک امنیتی و دسترسی بسیار نادر به خدمات اساسی مانند آب و بهداشت، قرار دارند. این مسئله ناشی از وجود نداشتن بدیل‌های رسمی موفق و سطح پائین سرمایه‌گذاری در خدمات اساسی شهری است.

شهرهای افغانستان دارای صورت استفاده منحصر به فرد و نمونه‌های خاص مکانی بوده که یک دهه رشد و توسعه نامنظم و خودسر بدون مداخله مراجع مربوطه را نشان می‌دهد. حال آنکه هنوز هم ظرفیت بالقوه و فضای شهری برای توسعه دادن به شهر دران

کابل و دیگر شهرها مهاجرت کردند. (T, 2018)
شود.

تصویر ۱. خیابان میوند دهه ۶۰ ه.ش
تصویر ۲. خیابان میوند دهه ۶۰ ه.ش

۳-۵ بازار: در زبان پهلوی واژه بازار به شکل واچار و در زبان فارسی میانه به شکل وازار به ثبت رسیده است پسوند زار در فارسی میانه و مخصوصاً دری به معنای مکان داد و ستد نقل شده است. (Khaja Nabi & Kochaki, ۱۳۹۴) بازار به محلی گفته می‌شود که خرید و فروش کالاها در آن صورت گیرد و در زبان فارسی به عنوان اسم مکان شناخته می‌شود. (Reza Haghi, & Sajjadzadeh, ۱۳۹۶) بازار عبارت از منطقه و یا محلی معین است که به وسیله افرادی خاص که به تناسب حرفه خویش و عرضه و تقاضای که در جامعه وجود دارد به تنهایی و یا به شکل گروهی دادوستد می‌کنند. (Tabasi, ۱۳۹۹)

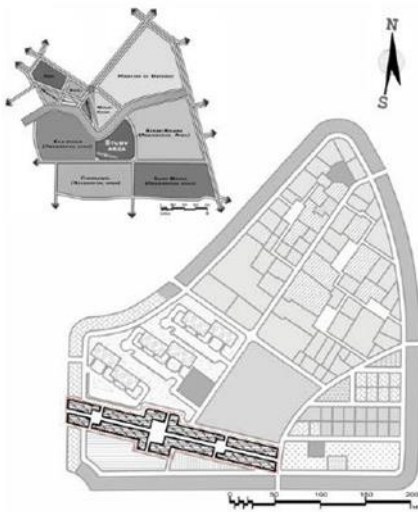
میراث‌فرهنگی و بناهای تاریخی نقش بسزایی در

معماری سنتی شهر کابل، سبک معماری هویتی شهر کابل را می‌توان بر اساس تأثیرات تمدن‌ها به دو بخش قبل و بعد از ظهور دین اسلام تقسیم کرد. قابل ذکر است که افغانستان معاصر نیز بخشی از این تمدن‌ها بوده و نقش مهمی در توسعه این تمدن‌ها داشته است. (Ayoobi & Demirkol, 2021)

۲-۵ نابسامانی در کابل: سرزمین که امروزه به اسم افغانستان شناخته می‌شود، در سال ۱۷۴۷ میلادی به مفهوم امروزی ایجاد گردید. مرزبندی کنونی آن در پایان قرن نوزدهم میلادی صورت گرفت. افغانستان بعد از ۱۹۱۹ الی ۱۹۷۸ به وسیله احزاب طرفدار شوروی (خلق و پرچم) شاهد بی‌نظمی‌ها و نابسامانی‌ها بود، اما نسبتاً وضعیت آرام و در حال طرقی داشت. بعد از آن که مردم افغانستان در مقابل احزاب یاد شده به مبارزه و جهاد پرداختند جنگ و ناامنی‌ها در کشور شروع گردید. شوروی وقت با نیروهای مجهز و با وسایل پیشرفته دست داشته در تاریخ بیست و هفتم دسامبر سال ۱۹۹۷ میلادی وارد افغانستان شدند که با مقاومت مردم افغانستان مواجه گردیدند.

با رادمردی مردم و مبارزه خستگی‌ناپذیر در پانزدهم می سال ۱۹۸۹ میلادی نیروهای شوروی سابق از کشور خارج گردیدند. دیری نگذشت که مخالفت‌ها میان احزاب آغاز گردید و شهرها از جمله کابل آسیب شدید را متحمل گردید. تعداد زیادی از بناها تخریب گردید و خیابان‌ها خالی از آنکه گردید. (Fard, ۱۳۹۵)

تهاجم اتحاد جماهیر شوروی به افغانستان در سال ۱۹۷۹، نصب نیروهای طرف دارد حکومت کمونیستی، و تغییرات بعدی در جنبش‌های جمعیتی توجه زیادی در زمینه شهرسازی و انکشاف شهر کابل نکردند. تغییر در برنامه‌های شهرسازی دولت باین حال، افزایش تمرکز بر (شوروی با حمایت مالی) آموزش و پرورش و مسکن یارانه‌ای دولت گرایش‌ها را افزایش داد. اکثریت مهاجرت از افغانستان، پس از حمله به کشور توسط اتحاد جماهیر شوروی، از روستاها رخ داده است، هر چند برخی نیز از

تصویر ۳. موقعیت بازار قدیم کابل

۴-۵ توسعه: رشد غیررسمی سکونتگاه‌های شهری به پدیده‌ای از ویژگی‌های کشورهای در حال توسعه تبدیل شده است که در آن برنامه‌ریزی و اجرای قوانین ناقص است و سازمان‌های دولتی برای مقابله با شهرنشینی سریع مجهز نیستند. کابل یکی از آن شهرهایی است که به سرعت در حال رشد است که در دهه‌های اخیر با چالش‌های فراوانی از جمله سکونت‌گاه‌های غیررسمی که به یک جلوه اجتناب‌ناپذیر تبدیل شده است، رشد عمده جمعیت را تجربه کرده است. افزایش سریع جمعیت شهری کابل و پیامدهای مربوط به آن برای رسیدگی و مدیریت مشکل بوده است، علاوه بر این، ظرفیت محدود دولت برای پاسخگویی به تقاضای بالای زمین‌های ساختمانی منجر به رشد سکونتگاه‌های غیررسمی شده است. امروزه سکونتگاه‌های غیررسمی حدود ۶۹ درصد از کل مناطق مسکونی در کابل را تشکیل می‌دهند و ساکنان آن از مشکلات زیادی رنج می‌برند. استراتژی اصلی برنامه‌ریزی دولت ارتقا در قالب آسفالت راه‌ها و تأمین امکانات عمومی اولیه بوده است. (Habibi & Ono, 2019)

توسعه به معنی بسط، پیشرفت، عمران، گسترش، وسعت، بسط‌دادن، گسترش‌دادن، پیشرفت‌کردن یک

توسعه اقتصادی - اجتماعی یک کشور دارند. کابل پایتخت و شهر باستانی افغانستان با محله‌های تاریخی و بناهای سنتی معماری است. نقش شهر تاریخی کابل برای بهره‌مندی از ارزش فرهنگ و میراث حیاتی است. متأسفانه دهه‌های گذشته جنگ غم‌انگیزی که بر افغانستان تحمیل شد، ضربه سخت و مخربی به بافت فیزیکی و اجتماعی شهرهای این کشور وارد کرده است. کابل همچنین از ویرانی‌های زیادی متحمل شد، بسیاری از معماری زیبا و بافت شهری آن از جمله بازار بزرگ چارچاتا که یکی از مراکز تجاری خوب در منطقه بود، ویران شد. این مقاله در مورد پیشینه و اهمیت کابل توضیح می‌دهد. شهر قدیمی به‌ویژه در مورد نقش بازار چارچاتا بر اقتصاد و صنعت گردشگری کابل. علاوه بر این، این مطالعه به بررسی پایداری طرح احیایی که برای توسعه بازار مذکور تهیه شده است می‌پردازد و نکاتی را پیشنهاد می‌کند که در صورت عدم توجه کافی می‌تواند به شدت معماری، هویت و شخصیت تاریخی منطقه را مختل کند. (Habibi & Ono, 2019)

بازار در شهرهای سنتی به قلب شهر گفته می‌شود. مجموعه‌ای کامل از فعالیت‌های اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی است، اما امروزه بازارها به دلایل متعددی در حال از دست دادن هویت خود است. از جمله عوامل که منجر کم هویت بازارها شده توسعه ناموزون و غیراصولی شهرهای ایران به خصوص شهرهای قدیمی است. در بعد دیگر به دنبال تغییر و تحول اجتماعی و اقتصادی کشور در چند دهه اخیر، تحولات قابل توجهی در ساختار تبادلات اقتصادی کشور رخ داده و چهره جدیدی در مقابل خود مراکز تجاری جدیدی را با ترکیبی کاملاً متفاوت مشاهده می‌کند. (Mojtavoii, & Melabi, Qudosifar, ۱۴۰۰)

فلسفه و ای دیو لوژی نشان‌دهنده جایگاه انسان در جهان هستی است و کمک می‌کند تا انسان خود را گم نکند.

۵-۵-۱ هویت شهری شهر کابل: یکی از معدود مناطقی که بافت شهری سنتی در آن باقی‌مانده است شهر قدیم کابل، محله شقان و عرفان و دو محله مجاور از سال ۲۰۰۲ کانون توجه مختلف بوده است حفاظت، ارتقا و برنامه‌ریزی ابتکارات اجرا شده توسط برنامه شهرهای تاریخی اعتماد فرهنگ آقاخان^۱ برای فرهنگ. (Aga Khan Trust For Culture, 2005)

جنگ داخلی غم‌انگیز در افغانستان، از آوریل ۱۹۷۸، ضربه سخت و مخربی را به افغانستان وارد کرده است. بافت کالبدی و اجتماعی شهرهای کشور از جمله کابل صدمه شدید را متحمل شد. باین‌حال، قربانیان متأسفانه در این درگیری، محله‌های تاریخی شهرها که به‌دام‌افتاده بودند، درگیری شدید خیابان به خیابان و استفاده از تسلیحات سنگین منجر به تخریب کامل بافت مسکونی آنها و ترک آنها شد. (Kazimee & Najimi, 2017)

مفهوم هویت شهری پیچیده و چندبعدی است که از سوی پژوهشگران و نظریه‌پردازان معماری و شهرسازی به‌منظور ارائه خواسته‌های مطلوب برای یک شهر خوب به کار می‌گیرند. «مجموعه‌ای از هویت، احساس تعلق خاطر به مجموعه‌ای از چیزهای مادی و معنوی گفته می‌شود که عناصر آن قبل شکل‌گرفته‌اند». هویت عبارت از مؤلفه چیهستی است که فرد را از افراد و جامعه را از جوامع جدا می‌کند. هر ملتی نیازمند عناصر هویت‌بخش است تا خود را از ملل دیگر مجزا سازد. در سنت معماری و شهرسازی، بحث هویت را می‌توان در شناسایی عناصر معماری و ماندگارسازی بناها و فضاهای باقیمانده از گذشته بازآفرینی نمود. (Saba, ۱۳۹۹)

هویت در شهر را به‌واسطه ایجاد تداعی خاطرات

محیط شهری را بیان می‌کند در مفهوم پیرامون شهرسازی بیشتر توسعه پایدار مدنظر است. توسعه پایدار به حالت تعادل یافته و دارای توازن میان ابعاد مختلف توسعه است که برای بهر برداری مناسب از منابع و ایجاد رابطه میان انسان، اجتماع و طبیعت پیرامونی است.

تأثیر روابط سیاسی با غرب و استفاده از اصلاح جدید در بافت کهن شهر بر معماری سنتی کابل و چگونگی هویت آن تأثیر جدی داشته است. خانه‌های سنتی اصلاح شده در محله عاشقان و عارفان که دوباره مرمت شده گویا شکل قدیم و معرف هویت کابل قدیم است؛ بنابراین، پژوهش حاضر به حفظ مناظر سنتی شهر قدیم کابل، با توجه به خانه‌های سنتی و خانه‌های تازه ساخته و پاساژهای تجاری می‌پردازد. اولاً، نکته‌های معرفت هویت کابل قدیم بوده با ویژگی‌های همچون خانه‌های موجود، مانند مصالح و تعداد طبقات تمرکز دارد. (Azizi & Audo, 2019)

۵-۵-۵ هویت: در حوزه علوم اجتماعی هویت دارای معانی زیاد می‌باشد، آنچه که درک درست از فضای شهری کمک می‌کند هویت است. هویت به معنی راه دادن و بیرون راندن است، هویت اجتماعی به یک مجموعه هویت می‌بخشد، کسانی که میان شان از جهت‌های تشابح دارند اعضای یک گروه گفته می‌شوند و از دیگر گروه‌ها متمایز می‌باشد. (Asadpour, ۱۴۰۰)

هویت فرهنگی دارای چهار محور است، زبان نقش عمده و اساسی را دارد که نقش مستقیم به طرز تفکر و اندیشه انسان‌ها دارد، تاریخ از ارکان اصلی هویت فرهنگی هر ملتی است، جوامع که از تاریخ خود بی‌خبر هستند هیچگاه روی هویت را نخواهند دید، اگر مردمی خود را از گذشته خود جدا کنند، تلاش انسان گذشته را بیهوده انگاشته است. هنر چیزی است که مدارکی که با احساس سروکار دارد و روی دیگر سکه فرهنگ است.

بررسی تحول هویت بازار قدیم شهر کابل پرداخته شده است. این مطالعه بیشتر با مرور ادبیاتی برای برجسته کردن سبک های معماری توسعه یافته در دوره های مختلف در شهر کابل و تأثیر تأثیرات فرهنگی بر آنها انجام شده است. به عنوان یک مورد از هر دوره تاریخی، بناها با توجه به اهمیت تاریخی، سبک معماری و روش ساخت مورد ارزیابی قرار می گیرند. (Ayoobi & Demirkol, 2021)

۵-۲-۵ بحران هویت در بازار قدیم شهر

کابل: یکی از شاخص های برجسته هویت شهری عبارت هویت معماری آن می باشد، به این اساس ساده ترین روش پیام رسانی و ایجاد کلید شهری معماری می باشد. بخش دیگر هویت فضا های شهری را مبلمان شهری تشکیل می دهد که برای شهر هویت سازی می کند. نظریه پردازان در حوزه شهری به این عقیده هستند که شهر های جهان سوم شهر های بی هویت هستند، این شهر ها در معرض دگر گونی ها و تحولات سریع به سبب تکنولوژی و مدرنیته شدن، هویت خود را از دست داده اند. (Saba, ۱۳۹۹) نماد شهر نیز از دیگر خصوصیات فضای شهری می باشد، نقش موثر در انتقال مفاهیم واقعی و انتزاعی داشته است. نماد را میتوان هویت دهنده شهر بیان نمود. مرکزیت در شهر ها در طول تاریخ به چشم میخورد، مکان همبستگی تعاملات و تباینات شهری بوده است. (Habibi & Maqsoodi, ۱۳۸۱)

شهر کابل نیز با رشد سریع که در چند سال اخیر داشت و مدیریت ضعیف شهری، ناسازی های که در کالبد شهری صورت گرفت که ارتباط با هویت شهری آن ندارد، استفاده از مواد و مصالح نامرغوب به دلایل اقتصادی، مدرنیته و غیره سبب ناهمگونی و پراکندگی بصری خیابان های شهری به خصوص مناطق تجاری گردید.

توسعه شهری منطقه شهری باید با استفاده از نقشه پهنه بندی شامل فلات ده سبز در شمال، ایدئال

عمومی در شهروندان، تعلق خاطر شهروندان با محیط و وابستگی را میان شهروندان و فضای شهری فراهم کرد. هویت فرایند شهروندسازی را تحت تأثیر قرار می دهد و می تواند باعث آماده سازی معیارهای پیرامون مشارکت و قضاوت نزد ناظران و ساکنان گردد.

از فراموشی خدا خودبیگانگی و فراموشی خود به میان می آید، و میل مشابه شدن به بیگانه ها افزایش می یابد. با این رویکرد بحران هویت را به دنبال خواهد داشت، برخی از مظاهر این صفات که شهرهای عقل مدار از آن میرا باشد چنین بیان شده است: بی توجهی به ویژگی های دینی، فرهنگی و ملی جامعه، پیروی از نظریات و آرا وارداتی بدون تجزیه و تحلیل آنها و در نظر نگرفتن شرایط بومی، تقلید و رواج مدگرایی و نوگرایی های بی ریشه، بی خبری از الگوها و شیوه یا بومی محل بی هویت شدن را به دنبال خواهد داشت. (Mansouri, ۱۴۰۰)

افغانستان به عنوان یک کشور چندفرهنگی شاهد تنوع سبک های معماری متأثر از تمدن های بسیاری است. هویت معماری در شهر کابل، پایتخت افغانستان، سبک های قبل از ظهور اسلامی و بعد از ظهور دین اسلامی را در برمی گیرد. با توجه به تأثیرات تمدنی، سبک های هویت شهری در افغانستان را می توان به سه بخش آسیا مرکزی، ایرانی و هندی تقسیم کرد. شهر کابل محل ملاقات هر سه سبک است. پس از تأسیس افغانستان کنونی در سال ۱۷۴۷، برای اولین بار تحول سبک معماری در شهر کابل به عنوان پایتخت در سال ۱۸۸۰ اتفاق افتاد که تحت تأثیر سبک های معماری غربی قرار گرفته است و به معروف ترین سبک شهر تبدیل شده است. اساساً سبک های هویتی معماری شهر کابل در ارتباط با تأثیرات تمدنی با سبک های آسیای میانه، ایرانی، هندی و غربی مشخص می شود که در بیشتر آثار معماری کشور نمود یافته است. در این مقاله با توجه به تأثیرات تمدنی شهر کابل در طول تاریخ، به ویژه قبل از ظهور اسلام و بعد از ظهور دین اسلام، به

تصویر ۴. دگرگونی مصالح در خیابان میوند
اصطلاح حس تعلق به مکان اغلب با اصطلاحاتی
از قبیل هویت مکان و حس مکان به صورت متناوب به
کار می‌رود. (Bahzada Sekopy, Azim, &
Adalifar, ۱۴۰۱)

برای گسترش شهری بزرگ که دامنه‌های پرجمعیت و مرکز شهر را تسکین می‌دهد، برنامه‌ریزی شود. دامنه‌های تپه‌ها و سواحل رودخانه‌ها باید به‌عنوان مناطق سرسبز، برای کنترل فرورانشست زمین و کنترل فرسایش، بهبود آلودگی هوا و آب، و تفریحی که برای همه ساکنان در دسترس باشد، حفظ شود. (Barbe, 2013)

تصویر ۳. دگرگونی مصالح در خیابان میوند^۱

جدول ۱. ارزیابی عوامل داخلی و خارجی
تأثیرگذار با استفاده از تکنیک سوات

عوامل	فرصت	تهدید
داخلی	نقد گسترده معماران، طراحان، دانشجویان و حتی عوام مردم به ساختمان‌هایی بی‌هویت و عدم هماهنگ با بستر فرهنگی شهر	ضعف شناخت فرهنگ و نیز هویت اصیل خود توسط عده‌ای از معماران و طراحان رواج شیوه بسازبفروشی و عدم توجه به

می باشد که بازار از میان بازار قدیم کابل می‌گذرد.

^۱ خیابان میوند یکی از قدیمی ترین خیابان های شهر کابل

شهر کابل دارای پیشینه تاریخی عمیق بوده، در ادوار تاریخی از زمان‌های تمدن یونان باختری گرفته الی عصر بودائیان که آثار چندی از آن عصر در کابل موجود است، آثار تاریخی از زمان سدر اسلام و ظهور دین اسلام به کشور افغانستان نیز که شهر کابل به چشم می‌خورد که نمونه آشکار آن آرامگاه مسجد لیث ابن قیس ابن عباس پسر کاکای حضرت محمد نام برد، مساجد چندی در قسمت‌های متخلف شهر کابل موجود است که هویت اسلامی شهر را تبیین می‌کند.

در بررسی‌های که در قالب این پژوهش صورت گرفت دریافت گردید است که هویت یکی از مولفه‌های تأثیرگذار در شهر است، شهر کابل نیز دارای پیشه تاریخی عظیمی بوده که خود دارای هویت معماری و شهرسازی شهرهای اسلامی را در خود دارا است. با ناسامانی‌های که در سال‌های اخیر شهر کابل متحمل گردید سبب ویرانی قسمت عظیمی از شهر کابل گردید، خیابان‌ها ویران گردید، جمعیت ساکن در شهر تقلیل یافت و خیلی از شهروندان دست به مهاجرت‌های دور و نزدیک زدند.

در دو دهه اخیر شهر کابل یک دوره رشد تقریباً سریع را در خود تجربه کرد که تراکم جمعیت در سال‌های پسین بیشتر از پلان شهر کابل بوده، کنترل از رشد بی‌رویه هم تا حدی قناعت بخش نبوده، حومه‌های شهر پر از سکنه گردید که شهروندان از خدمات شهری به وجه احسن دسترسی نداشتند. سیستم آب‌رسانی شهر کابل خیلی محدود بود و استفاده بیشترین نقاط شهر از آب‌های زیر زمینی بود است. ساخت‌وسازی‌های سریع با استفاده از مصالح ساختمانی که بیشتر ناهمگونی و عدم هویت‌مندی به خیابان‌های شهری را رونما کرد.

فاکتورهای فرهنگی	همچون نماهای کلاسیک	
عدم بهره‌گیری در تکنولوژی در ساختمان‌ها و نماهای ساختمان‌های توسط معماران همسو با فرهنگ شهری	امکانات اطلاع‌رسانی بیشتر در لزوم توجه به هویت و فرهنگ اصیل خود و به‌کارگیری آن در معماری و شهرسازی ساختمان‌ها	
گرانی زمین و مسکن در کابل		خارجی
عدم وجود وحدت و هماهنگی در نماهای شهری	وجود ارزش‌های تاریخی متعدد در شهر تهران و بهره‌گیری از آن‌ها به‌عنوان نشانه	
نماهای آشفته و اغتشاشات بصری	آگاهی بیشتر معماران به چندبعدی بودن معماری و لزوم توجه به مسائل فرهنگی - اجتماعی در طراحی ساختمان‌های تجاری	
عدم هماهنگی نما با محیط		
نما بدون هویت		
توجه به نما به‌عنوان یک عنصر الحاقی		
توجه صرف به جنبه‌های زیباشناختی نما توسط تعدادی از طراحان و معماران و عوام مردم		

۶- نتیجه‌گیری و پیشنهاد

7- References

Persian References

- Abbasi, Z. (۱۳۹۶). Aesthetic criteria of facades and desirable urban bodies with an emphasis on the identity of the city) a case example of the distance from Motahari Square to the intersection of Hojat Street in Qom. *Urban Management Quarterly*. ۴ ,
- Alimardani, M & Waezhi, M. (۱۳۹۸). Investigating the quality and identity of the urban landscape of Islamshahr from the point of view of citizens. *Alou and Environmental Technology Quarterly*. ۶ ,
- Asadpour, A. (۱۴۰۰). Urban spaces and cultural identity. *Practical-research journal of cultural management*. ۳ ,
- Bahzada Sekopy, S., Azim, A & Adalifar, F. (۱۴۰۱). Analyzing the quality of urban environment with aesthetic perception and sense of belonging in the spaces of Tabriz metropolis. *Human and Environment Quarterly*. ۴ ,
- Bibak Sareshke, S. (۱۳۹۳). The role and importance of building facade with urban walls and its effects on citizens. *international conference on civil engineering architecture and urban infrastructure*. ۵ ,
- Dost, N & Al Barzi, F. (۱۳۹۶). A reflection on the meaning-making process of the historical collection of Saad al-Sultaneh Qazvin and reading its current identity from the perspective of phenomenology. *Bagh Nazar*. ۵ ,
- Falahat, M. (۱۳۸۵). The concept of sense of place and its shaping factors. *Fine arts magazine*. ۲ ,
- Fard, M. (۱۳۹۵). Manifestation of more than three decades of war in Afghan carpets. *The third international research conference in science and technology*. ۲ ,
- Habibi, S & Maqsoodi, M. (۱۳۸۱). *urban restoration*. Tehran: Tehran University Publications.
- Kabul Municipality. (۲۰۰۸). The new master plan of Kabul city. *Kabul Municipality*. ۲ ,
- Khaja Nabi, F & Kochaki, M. (۱۳۹۴). Investigation and analysis of the role of the market in the development of Islamic cities. *National Conference on Humanistic Architecture and Urbanism of Qazvin Islamic Azad University*. ۴ ,
- Kumar Alia, D. (۱۴۰۱). Investigating citizens' satisfaction with city parks in the conditions of the Covid-۱۹ pandemic. *Jazafia and human relations quarterly*. ۴ ,
- Latifi, G. (۱۳۹۸). The place of culture in urban development planning to increase social security. *Social Development Welfare Planning Quarterly*. ۴ ,
- Mahdovinejad, M. (۱۳۹۳). Challenge of technology and prosperity in contemporary architecture of developing countries. *Naqsh Jahan magazine*. ۳ ,
- Mansouri, S. (۱۴۰۰). Explaining the conceptual model of urban identity revitalization with an emphasis on the model language of Tehran's first district. *Urban and Regional Development*

- Planning Quarterly*.۲ ،
- Melai, F., Broumandan, M & ,Gholamian, M .(۱۳۹۸). Investigating the role of old trees in the identity of urban landscapes, the case study of Shahada Street in Ilam city .*Utopia architecture and urban planning*.۵ ،
 - Ministry of Urban Development .(۲۰۱۵). *The situation of Afghan cities* .Kabul: Ministry of Urban Development.
 - Mojtavoi, S., Melabi, Q & ,Qudosifar, C .(۱۴۰۰). Examining effective factors in creating attachment to a place in the market .*Bagh Nazar*.۵ ،
 - National Department of Statistics and Information .(۱۴۰۰) .Yearbook . *Yearbook of the Department of Statistics*.۳ ،
 - Qomshlavi, M & ,Talai, A .(۱۴۰۰). Explaining the solutions for the adaptation of facades of residential buildings in Tehran city with the cultural background .*Quarterly research-specialized urban planning and environmental identity architecture*.۳ ،
 - Rakhshan, E., Zabihi, H & ,Majzi, H .(۱۳۹۷). Rereading the identity component of the façade in the context of contemporary cities .*Urban Management Quarterly*.۳ ،
 - Saba, I .(۱۳۹۹) .*Designing the cultural center of Kabul city, emphasizing the historical and cultural commonalities of the countries* .Yazd: Yazd University.
 - Sajjadzadeh, H & ,Reza Haghi, M .(۱۳۹۶). Comparative comparison of the environmental quality of commercial sidewalks and traditional markets .*Utopia architecture and urban planning*.۳ ،
 - Tabasi, S.-R .(۱۳۹۹). The burden of knowing the components of the market in the Iranian-Islamic city .*Two Quarterly Journals of Architectural Thought, a scientific publication*.۴ ،
 - Warsi, K., Alizadeh, J & ,Salehi, M .(۱۳۹۰). Analysis and evaluation of residents' feelings in new cities .*Specialized scientific journal of spatial planning*.۴ ،

Latin References

- Aga Khan Trust For Culture. (2005). Urban Conservation and Area Development in Afghanistan. *Aga Khan Historic Cities Programme*.
- Ayoobi, A., & Demirkol, H. (2021). An evaluation of architectural monuments in Afghanistan as in the capital city, Kabul. *JOURNAL OF DESIGN FOR RESILIENCE*, 3.
- Azizi, M. u., & Audo, T. (2019). Transformation of the Traditional Landscape of Kabul. *World Academy of Science, Engineering and Technology*, 4.
- Barbe, D. (2013). Population Displacement and Urban Transition in Kabul City. *Risk Governance in the Large Metropolis*, 3.
- Habibi, S. M., & Ono, H. (2019). A STUDY ON THE ANALYSIS OF AN UPGRADING CONCEPT PLAN FOR DEVELOPING THE KABUL OLD CITY. *International Journal of Technical Research and Applications*, 2.
- Habibi, S. M., & Ono, H. (2019). THE SIGNIFICANCE OF THE CULTURAL HERITAGES AND THE NEED FOR REHABILITATION OF THE HISTORICAL BUILDINGS. *International*

Journal of Technical Research and Applications, 3.

- Jalali, S. M., & Eftekari, M. (2008). An Experimental Criterion to Determine Pillar Strength in Salt Mines. *Modern Management of Mine Prouducting, Geology & Environmental Protection* (pp. 27-34). Albena: International Scientific GeoConference.
- Jalali, S. M., & Forouhandeh, S. F. (2011, June). Reliability Estimation of Auxiliary Ventilation Systems in Long Tunnels during Construction. *Safety Science*, 49(5), 664-669. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.1016/j.ssci.2010.12.015>
- Jalali, S. M., Emami, M., Najafi, M., Gharib-Bolok, F., Mohammadi, H., & Ramezanzadeh, A. (2015). Underground Coal Gasification as a Strategy to Improve Energy Economy of Iran. *Iranian Energy Economics*, 4(13), 63-88. Retrieved from http://jjee.atu.ac.ir/article_852_202.html
- Kazimee, B. A., & Najimi, A. W. (2017). AN ANALYSIS OF URBAN REGENERATION AND ARCHITECTURAL HERITAGE SAVING IN KABUL SINCE 2001. *School of Design, Washington State University*.
- Ranjbar, A., & Mizokami, S. (2015). IMPLEMENTATION OF LAND READJUSTMENT PROCESS IN KABUL, AFGHANISTAN. *International Journal of Technical Research and Applications*, 1.
- Rezayee, M., Teck Ling, G., & Misnan, S. (2020). Approaches to Addressing Informal Settlement Problems: A Case Study of District 13 in Kabul, Afghanistan. *Engineering Management Research*, 1.
- Singh, B., & Goel, R. K. (2006). *Tunnelling in Weak Rocks*. (J. A. Hudson, Ed.) Amsterdam: Elsevier B.V.
- T, O. M. (2018). *KABUL – REBIRTH OF A CITY*. United States of America: University of Miunesota.

نحوه ارجاع به اين مقاله:

حيدري، خليل الرحمن حيدري ؛ رضايي ندوشن، محمد. (۱۴۰۲). بررسي ميزان كيفيت و هويت مندي منظر شهري بازار قديم شهر كابل ، شهرسازي ايران، ۶ (۱۰)، ۲۳۶ – ۲۵۳.

COPYRIGHTS

Copyright for this article is retained by the author(s), with publication rights granted to the Iranian Urbanism Journal. This is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

URL: <https://www.shahrsaziiran.com/1402-6-10-article12>